

Datum

2021-03-09

Vår referens

Ida Thell

Utredningssekreterare

ida.thell@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Finansdepartementet - Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46 GYVF-2021-169

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har tagit del av Finansdepartementets remiss av Jämlikhetskommissionens betänkande *En gemensam angelägenhet* (SOU 2020:46).

Jämlikhetskommissionen har bland annat haft i uppdrag att föreslå åtgärder som kan utjämna skillnader i uppväxtförhållanden, utbildning och arbetsvillkor.

Kommissionen lämnar förslag på en rad politikområden däribland utbildning, bostäder och integration. Utredningen konstaterar att utbildning är central för att skapa jämlika villkor, från förskola till vuxenutbildning. Några av jämlikhetskommissionens slutsatser gällande utbildning handlar om ett tydligare statligt ansvar, åtgärder för att stärka lärarprofessionen och integration av de fristående skolorna i ett gemensamt skolsystem.

Jämlikhetskommissionens utredning har en bred ansats och en del resonemang kring lämnade förslag är mindre detaljerade. I vissa fall är det därför svårt att ge konkreta synpunkter. Sammantaget är gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden positiv till flera av utredningens förslag, rekommendationer och bedömningar som rör gymnasieskola och vuxenutbildning.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande och skickar detsamma till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Följebrev Remiss från Finansdepartementet - Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46
- En gemensam angelägenhet volym 2
- En gemensam angelägenhet volym 1
- Remiss från Finansdepartementet - Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46
- G-Tjänsteskrivelse GVN 2021-03-26 Förslag till yttrande över remiss från Finansdepartementet av Jämlikhetskommissionens betänkande SOU 2020:46 - En gemensam angelägenhet
- Förslag till yttrande över remiss från Finansdepartementet av Jämlikhetskommissionens

betänkande SOU 2020:46 - En gemensam angelägenhet

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2021-03-17

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2021-03-26

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Utredningens uppdrag och syfte

Jämlikhetskommissionens övergripande uppdrag är att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Förslagen beskrivs i Jämlikhetskommissionens betänkande *En gemensam angelägenhet* (SOU 2020:46). Malmö stad har getts möjlighet att yttra sig om kommissionens betänkande och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har tagit del av utredningen.

Kommissionen lämnar förslag på en rad politikområden däribland utbildning, bostäder och integration. Utredningen konstaterar att utbildning är central för att skapa jämlika villkor, från förskola till vuxenutbildning. Några av jämlikhetskommissionens slutsatser gällande utbildning handlar om ett tydligare statligt ansvar, åtgärder för att stärka lärarprofessionen och integration av de fristående skolorna i ett gemensamt skolsystem.

Sammantaget är gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden positiv till flera av de förslag, rekommendationer och bedömningar som rör nämndens ansvarsområden.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens övergripande synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens resonemang bygger på tidigare yttranden som framförts gällande bland annat de tre statliga utredningarna *Samling för skolan - Nationell strategi för kunskap och likvärdighet* (SOU 2017:35), *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning* (SOU 2020:33) samt *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28) och vill till en del av förslagen hänvisa till dessa remissvar.

Utredningens ansats är bred och syftet har varit att skapa en diskussion om flera politikområden som har både direkt och indirekt påverkan på jämlikheten. En del resonemang kring lämnade förslag är därför mindre detaljerade, vilket i vissa fall gör det svårt att ge konkreta synpunkter. Nämnden anser att flera av de rekommendationer som ska utredas vidare bör inkluderas i arbetet med den statliga utredningen om förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap (dir. 2020:140).

Sammantaget är nämnden positiv till flera av utredningens förslag, rekommendationer och bedömningar. Nämnden vill dock understryka att huvudmännens ansvar behöver förtydligas om en del av utredningens förslag blir verklighet. Idag ligger huvudansvaret för både finansiering och utförande av utbildningsverksamhet på lokal nivå och med ökad statlig styrning förändras förutsättningar och ansvarsutkrävande. Det finns således behov av att analysera konsekvenserna för det kommunala självstyret ytterligare.

Betänkandet utgör ett bra underlag för vidare analys och beskriver utvecklingen i samhället och

rådande utmaningar väl. Nämnden anser att flera av förslagen kan bidra till att jämna ut skillnader i förutsättningar mellan elever med olika bakgrund och instämmer i utredningens bedömning om att det krävs en förändring av dagens skolsystem för att uppnå målet om en likvärdig utbildning för alla. Utredningen ger en god beskrivning av problembilden och nämnden delar åsikten att det finns ett behov av utökat statligt stöd till skolhuvudmän och ett övergripande omtag för att möjliggöra för fler elever att uppnå målen för sin utbildning. Vidare ställer sig nämnden positiv till de föreslagna åtgärder som syftar till att fler nyanlända ska komma i arbete eller studier efter etableringstiden och en förbättrad integration.

Nämnden vill vidare påtala att det är viktigt att ta i beaktande att en ökad statlig styrning kan leda till en minskad flexibilitet för huvudmännen att anpassa verksamheten utifrån lokala förutsättningar. Detta blir särskilt aktuellt när det krävs snabba omställningar gällande antalet utbildningsplatser och riktade satsningar på vissa utbildningar, utifrån exempelvis ett skiftande behov på arbetsmarknaden. I det fall utredningens förslag genomförs krävs en kontinuerlig dialog med skolhuvudmännen. Dialog och välfungerande samverkan som ger förutsättningar för långsiktighet för huvudmännen är av stor vikt.

Utredningen innehåller förutom förslag och bedömningar även rekommendationer, vilka ska förstås enligt följande:

- *Förslag* ger relativt detaljerade genomgångar och förslag med lagtext.
- *Rekommendationer* ska ses som slutsatser som presenterar huvuddragen i en lösning men som kräver ytterligare arbete och utredning.
- *Bedömningar* är slutsatser som avser mer övergripande bedömningar av läget på ett visst område men som inte nödvändigtvis behöver utmynnas i ett förslag, utan kan bestå i en rekommendation om att bevara status quo.

Nedan följer gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens (GVN) synpunkter utifrån betänkandets förslag, rekommendationer och bedömningar avseende nämndens ansvarsområden.

17.3.1 Huvudmannaskap, ledning och finansiering av förskolan och skolan

Rekommendation: *Staten påtar sig ett större ansvar för skolsystemet. En sådan förändring kräver ett antal förändringar i skolans organisationsstruktur och finansiering.*

En regional organisation som länk mellan den centrala och den lokala nivån tillskapas. Huvudalternativet bör vara att denna organisation anpassas till skolsystemets specifika förutsättningar men att nuvarande länsindelning är en naturlig utgångspunkt.

Organisatoriskt kommer detta till uttryck genom en regionalisering av Skolverket. Den regionala organisationen får till uppgift att säkerställa att de nationellt fastställda målen för utbildningspolitiken förverkligas på den regionala och lokala nivån. Tillsyns- och utvärderingsfunktionerna anpassas till den regionala organisationen.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på rekommendationen och anser att huvudmännens ansvar bör utredas och förtydligas om staten tar ett större ansvar för skolsystemet. Nämnden instämmer i att en sådan reform kräver förändringar i både organisationsstruktur och finansiering. Nämnden ser positivt på en regionalisering av Skolverket som kan vara länk mellan den centrala och den lokala nivån och instämmer i att nuvarande länsindelning är en naturlig utgångspunkt.

Det uppstår dock frågetecken kring huvudmännens handlingsutrymme och en otydlighet i

ansvarsfrågan om Skolverket ges i uppgift att säkerställa kompetensförsörjning, kvalitet och likvärdighet. Nämnden anser att *uppgift att säkerställa* behöver förtydligas för att kunna förstå balansen i Skolverkets respektive huvudmännens ansvar och befogenheter. Idag ligger huvudansvaret för både finansiering och utförande av utbildningsverksamhet på lokal nivå och med ökad statlig styrning förändras förutsättningar och ansvarsutkrävande. Det finns behov av att analysera förutsättningarna för ansvarsutkrävande, konsekvenserna för det kommunala självstyret samt möjligheter till anpassning utifrån lokala behov.

I det fall Skolverket ges i uppgift att säkerställa kompetensförsörjningen krävs ett starkt samarbete med både lärosäten och skolhuvudmän. Vidare vill nämnden betona vikten av att förhålla sig till remissvaren gällande tidigare utredningar och förslag om förändrad struktur av skolmyndigheterna.

Rekommendation: *Resurserna till skolorna fördelas inom ramen för ett centralt reglerat system på basis av lokala faktorer som elevernas socioekonomiska bakgrund, andelen utlandsfödda elever, bebyggelsestruktur med flera. Skolverkets regionala organisation får säkerställa att det kompensatoriska uppdraget fullgörs på den lokala nivån. Resurstilldelningen ska ta full hänsyn till att de offentliga skolorna har kostnadskrävande uppgifter som de fristående inte har.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på rekommendationen och att frågan utreds vidare då det inte är tillräckligt tydligt hur resursfördelningen för gymnasieskolan berörs. I utredningen finns även ett resonemang kring att på sikt ”återgå till den ordning som gällde när den ursprungliga kommunaliseringen gjordes” och återinföra ett sektorbidrag. Nämnden hade önskat att detta förtydligats i utredningen och vill lyfta att det krävs ett betydligt mer omfattande arbete att ta fram en sådan modell för finansiering.

Nämnden instämmer i att resursfördelningen mellan fristående och kommunala huvudmän bör utredas för att säkerställa nationell likvärdighet och uppnå lika villkor mellan huvudmännen. Kommunala huvudmän har idag det övergripande planeringsansvaret för kommunens alla elever, vilket är kostnadskrävande. En modifiering av den nu gällande resursfördelningen bör ta hänsyn till kostnaden för den beredskap kommunala huvudmän behöver ha för att ta emot elever, såväl som för övriga kostnader kommunala huvudmän har, exempelvis kostnaden för den administrativa hantering som offentlighetsprincipen innebär.

Ett centralt reglerat system för resursfördelning förändrar förutsättningarna och ansvarsutkrävandet gällande huvudmannens kompensatoriska uppdrag, vilket behöver tydliggöras i en eventuell utredning.

Förslag: *Det utrymme för kommunerna att subventionera lokalkostnaderna för fristående skolor som ges i skolförordningen och gymnasieförordningen strider mot kommunallagen och sannolikt mot EU:s statsstödsregler och bör upphävas.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget och har inga övriga synpunkter att lämna.

Rekommendation: *De fristående skolorna integreras tydligare i det offentliga utbildningssystemet. Dimensioneringen och planeringen av utbildningen görs gemensamt för offentliga och fristående skolor inom ramen för Skolverkets regionala organisation. Den fria etableringsrätten inom skolområdet begränsas genom*

förhandsprövning av behovet.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på rekommendationen om att integrera de fristående skolorna tydligare i det offentliga utbildningssystemet. Nämnden ser även positivt på att dimensioneringen och planeringen av utbildning styrs av behov, genom bland annat förhandsprövningar. Nämnden instämmer i utredningens bedömning om att den fria etableringsrätten har försvårat integreringsförsök och att en begränsning av denna kan förbättra förutsättningarna för en mer allsidig elevsammansättning.

Förslag: *Objektivitetsprincipen ska iakttas vid myndighetsutövning vid fristående skola. Jävsfrågan vid betygssättning bör regleras även i fristående skolor.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget som innebär en förstärkt rättssäkerhet för eleverna och ger bättre förutsättningarna för en likvärdig betygssättning. Nämnden instämmer därmed i att objektivitetsprincipen ska gälla vid utförande av förvaltningsuppgift som innebär myndighetsutövning och att detta bör förtydligas.

Förslag: *Frågan huruvida vinstdrivande verksamhet är förenlig med myndighetsutövning inom skolområdet utreds förutsättningslöst.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget om att utreda frågan.

Förslag: *En reglering av enskilda befattningshavares eventuella intressekonflikter vid delägarskap i de skolor eller koncerner där de är verksamma utreds.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget om en reglering.

Förslag: *Offentlighetsprincipen bör ges samma innebörd hos fristående skolor som i dag gäller för kommunala skolor. Privatanställda är normalt underkastade avtalad tystnadsplikt som inte viker för meddelarfrihet. Det är en fråga som bör utredas närmare.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på att frågan utreds närmare då insyn i offentlig verksamhet är ett viktigt instrument för att förhindra missbruk av offentlig makt. För att skapa likvärdiga förutsättningar och villkor för kommunala och enskilda huvudmän krävs att offentlighetsprincipen ges samma innebörd i verksamheterna.

Rekommendation: *Tillsynen av skolan skärps. Den centrala tillsynsmyndighetens resurser förstärks, varvid särskild hänsyn ska tas till behoven i förskolan. Sanktionsmöjligheterna ses över.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på en skärpt tillsyn och resursförstärkning. Nämnden vill lyfta vikten av att tillsyn av skolverksamheten bidrar till ett lärande som kan medföra en utveckling i skolverksamheten. Vidare ser nämnden ett behov av att analysera hur ansvarsutkrävandet påverkas i ett system där staten tar ett större ansvar för styrningen av skolan och samtidigt är

ansvarig för tillsynen av densamma.

17.3.2 Styrning och ledning av förskola och skola

Rekommendation: *Ansökan till skolor (grundskolor och gymnasier) hanteras inom ramen för ett gemensamt antagningssystem, som administreras inom Skolverkets regionala organisation.*

Turordningen bestäms av en kombination av individuella önskemål och politiskt bestämda krav på en varierad bakgrund i elevsammansättningen.

Närhetsprincipen omformuleras, och tillåtna urvalsgrunder specificeras i skollagen. Som riktmärke bör gälla att urvalsgrunderna inte ska vara mer exkluderande än att alla elever ska kunna gå i alla skolor.

Effektiva lösningar på problemet att förena elevers önskemål med övergripande restriktioner framräknas med hjälp av matchningsalgoritmer. Anpassningar görs till förutsättningarna i varje region och kommun. Principerna för att fördela elever mellan olika skolor ska vara desamma i de offentliga och de fristående skolorna. För de fristående erbjuds en lista på tillåtna urvalsgrunder.

GVN:s synpunkter

GVN ser i grunden positivt på en gemensam antagningsorganisation som omfattar både kommunala och enskilda huvudmän, vilket kan bidra till en mer likvärdig antagning. Nämnden är enig med utredningen att ett gemensamt system för antagning kan motverka selektering av elever och bidra till en mer allsidig elevsammansättning.

Det finns dock viss otydlighet kring rekommendationen och hur antagningen till gymnasieskola berörs då utredningen främst beskriver antagning till grundskola, vilket utgör en helt annan hantering. Om Skolverkets regionala organisation ska administrera ett gemensamt antagningssystem behöver detta ställas i förhållande till ett sammanhållet utbud och det förslag som tidigare lämnats om att Skolverket ska besluta om regionala ramar för utbudet på gymnasial nivå. Därför hänvisar nämnden även till det remissvar Malmö stad lämnat gällande utredningen *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning* (SOU 2020:33).

Nämnden ingår idag i en gemensam antagningsorganisation inom samverkansavtalet med Skåne och västra Blekinge och det finns frågetecken kring hur denna organisation påverkas, vilket även angivits i ovan nämnda remissvar. Vidare vill nämnden påtala att en gemensam antagningsorganisation kräver fördjupad kunskap om den enskilda kommunens organisation. Därför är dialog med huvudmännen och ett nära samarbete med skolenheterna av stor vikt, i synnerhet vad gäller den antagning som kräver en större handpåläggning såsom antagning av elever på introduktionsprogram. Det finns betydande kunskap om lokala förutsättningar och behov hos huvudmännen som inte bör åsidosättas. Vidare är flexibilitet viktig för att hantera brådskande behov och förändrad platstillgång.

Bedömning: *De ekonomiska incitamenten för beslut om särskilt stöd respektive särskola kan behöva ses över, så att eleverna får adekvat hjälp med sina problem.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på bedömningen men anser att det är otydligt om endast grundskola och grundsärskola åsyftas samt vad som avses med ekonomiska incitament.

Förslag: *Inför extern bedömning av de nationella proven, till skillnad från dagens system där proven rättas internt på skolan. Betygen förankras i provresultaten på skolnivå.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget om extern bedömning av de nationella proven då förslaget kan öka likvärdigheten i bedömningen och minska risken för betygsinflation.

***Förslag:** Ambitionsnivån för yrkesvägledningen i skolorna höjs, med sikte på att dels intressera barn och ungdomar med svag studiesocial bakgrund för högre studier, dels öka intresset för yrkesval som överskrider traditionella könsrollsgränser. Tidiga insatser bör prioriteras.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget och instämmer i att tidiga insatser bör prioriteras. Det krävs åtgärder för att göra yrkesprogrammen mer attraktiva och en del i detta arbete är att motverka elevers stereotypa val. Nämnden ser positivt på att stärka studie- och yrkesvägledningens roll i skolan.

17.3.3 Pedagogik, lärarutbildning och läromedel

***Förslag:** Lärarprofessionen stärks i enlighet med de förslag som lagts i tidigare utredning. Ett system med skolkonsulenter införs som brygga mellan pedagogisk och didaktisk forskning och praktiken i skolorna. Minimikrav på betyg för antagning till lärarutbildningen utreds.*

GVN:s synpunkter

GVN anser att ett system med skolkonsulenter bör utredas vidare då det inte tillräckligt tydligt framgår vad skolkonsulenternas roll kommer att vara samt hur dessa relaterar till förstelärare och lektorer. Detta behöver tydliggöras ytterligare för att kunna ta ställning till förslaget. En eventuell utredning bör ta hänsyn till framlagda förslag i Utbildningsdepartementets promemoria *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skola* (U2021/00301) och de remissvar som inkommit. Malmö stad har bland annat lyft att anställnings- och samarbetsformer behöver utredas vidare.

Nämnden ser positivt på att utreda frågan om minimikrav på betyg för antagning till lärarutbildningen.

***Rekommendation:** Ansvar för lärarutbildningen koncentreras till färre lärosäten, samtidigt som tillgängligheten i alla delar av landet säkras genom att delar av utbildningen erbjuds på distans vid filialer eller lärcentrum.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på rekommendationen om att koncentrera ansvaret för lärarutbildningen till färre lärosäten. Lärarutbildningar bör vara huvudfokus vid de lärosäten där de anordnas för att göra utbildningen attraktiv och för att bidra till kompetensförsörjningen. Det kan finnas anledning att utreda hur tillgängligheten till lärarutbildningen i landet säkras genom utbildning på distans. Det är av stor vikt att kvaliteten vid studier på distans säkerställs.

***Förslag:** Öka anslagen till den praktikanknutna forskningen om förskola och skola, med ett kompensatoriskt perspektiv i utvärderingen av olika undervisningsmetoder.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget om att öka anslagen till den praktikanknutna forskningen om förskola och skola. Fokus på skolans kompensatoriska uppdrag är aktuellt och viktigt.

Rekommendation: Undersök möjligheterna att lagfästa krav på att pedagogiken inte ska missgynna elever med sämre förutsättningar.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på att undersöka pedagogikens möjligheter att kompensera för elever med sämre förutsättningar. Nämnden anser dock att det är problematiskt att lagstifta om vilka perspektiv inom pedagogiken som ska gälla. Nämnden vill betona att det viktiga i denna fråga är att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Att lagfästa krav på pedagogiken kan begränsa forskningen.

Förslag: Blivande lärare som fullgjort halva utbildningen får arbeta halvtid som lärare medan de avslutar sin utbildning på den andra halvan av tiden.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget då det kan ha positiv effekt på kompetensförsörjningen. Det är viktigt att genomförandet regleras väl för att erbjuda lärarstudenterna en utbildning av hög kvalitet med fullgott stöd så att studierna leder till en lärarexamen.

Bedömning: Kompetenshöjande insatser för ledning och styrning av problemfyllda skolor bör ges prioritet i arbetet med att skapa en mer jämlik skola. Den föreslagna regionala organisationen för Skolverket ökar sannolikheten för framgång i det arbetet.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget om kompetenshöjande insatser för en mer jämlik skola. Det är av vikt att insatserna utgår från behov samt att hela styr- och stödkedjan involveras.

Rekommendation: Återinför den centrala läromedelsgranskningen, eventuellt kombinerad med en inköpsfunktion. Lagfäst elevernas tillgång till läromedel av god kvalitet.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på ett återinförande av en central läromedelsgranskning och att elevernas tillgång till läromedel av god kvalitet lagfästs. Rekommendationen kan stärka likvärdigheten i elevernas lärande. Det är dock av stor vikt att hänsyn tas till den variation som behöver finnas i undervisningen och att professionen görs delaktig i läromedelsgranskningen.

Rekommendationer:

- Staten bör ta ett väsentligt större ansvar för vuxenutbildningen, både vad avser organisationen och finansieringen, även om ansvaret för en stor del av utförandet ligger kvar på kommunal nivå.
- Det kommer att krävas väsentligt mer resurser till vuxenutbildningen än i dag, givet den mycket stora insats som krävs för att de stora grupper som står utanför arbetsmarknaden ska kunna förvärva nödvändiga kunskaper och färdigheter. En fördubbling av dagens resurser, motsvarande 6 miljarder kronor, framstår som rimlig.
- Ett transparent system för att finansiera kompletterande vuxenutbildning bör utredas.
- Arbetsförmedlingens och kommunernas strategier för upphandling av arbetsmarknadsutbildning bör ses över, med egen regi som ett alternativ.
- Någon form av kompetenskonton med kostnaderna delade mellan arbetsgivare, anställd och offentlig sektor bör utredas genom en uppdatering av tidigare utredningar.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på att staten tar ett större ansvar för vuxenutbildningen men som även påtalats tidigare är det angeläget att beakta att en ökad statlig styrning kan leda till en minskad flexibilitet för huvudmännen. Huvudmännen behöver kunna anpassa verksamheten utifrån lokala förutsättningar. Detta blir särskilt aktuellt när det krävs snabba omställningar gällande antalet utbildningsplatser och vid riktade satsningar för vissa utbildningar, utifrån exempelvis ett skiftande behov på arbetsmarknaden. Det är centralt med en samlad planering av utbildningsbehovet där även den lokala tillgången till arbetsmarknadsutbildning ingår. Dialog och välfungerande samverkan som ger förutsättningar för långsiktighet för huvudmännen är av stor vikt. Detta är särskilt viktigt för att kunna hantera förändringar i sökmönster till följd av arbetsmarknadsläget.

GVN instämmer i att det kommer krävas väsentligt mer resurser till vuxenutbildningen för att kunna möta efterfrågan. Planeringshorisonten är av stor vikt och att det inte endast handlar om resurser i form av öronmärkta statsbidrag. För att kunna använda resurserna fullt ut måste det finnas en trygghet i att de täcker utbildningsinsatsens hela livslängd och så vidare.

17.3.5 Regionala aspekter på utbildningssystemet

Rekommendation: *Regeringen utformar en sammanhållen strategi för högre utbildning på distans. Denna bör innehålla följande delar:*

- *Lärosätena tillförs medel för att utforma de utbildningsprogram på distans som regionerna, via sina kompetensförsörjningsplattformar, har identifierat behov av.*
- *Lärosätena tillförs även medel för att utveckla digital pedagogik och stödsystem med syfte att öka genomströmningen i distansutbildningen.*
- *Universitetskanslersämbetet får i uppgift att utreda hur träffsäkerheten i distansutbildningen kan öka, så att genomströmningen ökar.*
- *Universitetskanslersämbetet bör också få i uppgift att utreda distansutbildningens bidrag till den breddade rekryteringen till högskolan.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på att frågan utreds och vill framhålla vikten av att rekommendationen förhåller sig till promemorian *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skola* (U2021/00301). Det krävs en långsiktig strategi för hur lärarutbildningen ska utvecklas och denna behöver ta sin utgångspunkt i redan framlagda förslag.

Förslag: *Genomför en kontrollerad studie av hur lärcentrum kan fungera som stöd för att höja genomströmningen i högre utbildning på distans av framför allt studenter från studieovana hem. Om resultaten är goda, bör regeringen bygga upp ett rikstäckande nät av lärcentrum som kan fungera som studiestöd för högre utbildning i glesare regioner.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på att genomföra en studie. Det är oklart om den kommunala vuxenutbildningen och sfi omfattas av förslaget då detta nämns i sammanfattningen men inte i relation till förslaget ovan. Nämnden anser att det finns anledning att utreda frågan och förtydliga vilka verksamheter som ska ingå.

19.3.1 Asyltiden

Förslag: *Ändra lagen (2013:156) om sambällsorientering för vissa nyanlända invandrare så att målgruppen för insatsen utökas till att omfatta även asylsökande.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslag som kan leda till en förbättrad integration och åtgärder som kan förkorta tiden för nyanlända att komma i arbete eller studier.

19.3.2 Nyanlända barn och ungdomar

Rekommendation: Genomför de förslag om modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål som lämnades i SOU 2019:18. Uppdra åt Skolverket att formera en stödstruktur för att säkerställa att alla kommuner, oavsett storlek, har kapacitet att erbjuda studiehandledning och modersmålsundervisning.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på rekommendationen. Att erbjuda modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål är en utmaning för många kommuner och det är därför positivt med en stödstruktur för att säkerställa att alla kommuner har kapaciteten. Nämnden är dock kritisk till förslaget i SOU 2019:18 som syftar till att inte införa några särskilda behörighetskrav för att arbeta med studiehandledning på modersmål.

Rekommendation: Öka yrkesrelaterad undervisning inom språkin introduktionsprogrammet. Närmare utformning och omfattning behöver utredas skyndsamt, och uppläggningsen bör utformas utvärderingsbart, exempelvis genom ett tilläggsdirektiv till utredningen om hur fler elever ska bli behöriga till gymnasieskolan (dir. 2020:21).

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på rekommendationen om att utreda en utökad yrkesrelaterad undervisning inom språkin introduktionsprogrammet.

19.3.3 Etableringsinsatser för nyanlända vuxna

Rekommendation: Ambitionsnivån för sfi behöver höjas. Möjligheterna till ökad digitalisering behöver prioriteras. Staten (Skolverket) bör ombesörja framtagning av standardiserade läromedel i fysisk och digital form. Användningen av dessa läromedel eller likvärdiga ska vara obligatoriska.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på en ambitionshöjning för sfi. Det är viktigt att stärka likvärdigheten för sfi-studerande i alla delar av landet. Kunskaper i svenska är nödvändiga både för en god etablering på arbetsmarknaden och för ett självständigt liv samt delaktighet i samhället. En ambitionshöjning kräver dock utökade resurser och förutsätter även en starkare statlig finansiering.

Det är viktigt att beakta de erfarenheter som under pandemin visat att övergången till digital undervisning riskerar att leda till avhopp bland de elever som har svaga förkunskaper. Sfi-studerande är en heterogen grupp och utbildningen behöver i hög grad vara individanpassad för att förbättra genomströmningen.

Bedömning: Utbildning är en nödvändig insats för många nyanlända, och principen om en utbildningsplikt är välgrundad. Etableringstiden måste utnyttjas effektivare och kvaliteten på utbildningen höjas. Vidare behöver utvärderingen av utbildningsprogram för nyanlända stärkas.

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på bedömningen som kan leda till en förbättrad integration och åtgärder som kan förkorta tiden för nyanlända att komma i arbete eller studier.

19.3.4 Jämställd integration

Rekommendation: *Utrikes födda kvinnor med kort utbildning och ringa arbetslivserfarenhet är en grupp där många kan vara i behov av en anpassad, sammanhållen introducerande etableringsinsats. Arbetsförmedlingen måste kunna erbjuda sådana insatser till behövande. Insatserna bör effektutvärderas med ett bredare integrationsfokus än ett rent arbetsmarknadsperspektiv.*

GVN:s synpunkter

GVN ställer sig positiv till rekommendationen om en anpassad och sammanhållen introducerande etableringsinsats då denna typ av insatser kan ha positiva effekter på integration och individens självförsörjning.

Rekommendation: *Myndigheter ska informera om möjligheten för föräldralediga nyanlända invandrare att delta i sfi med bibehållen föräldrapenning på grund- och lägstaniivå. Informationen ska även ingå i den samhällsorientering som i dag lämnas inom etableringsprogrammet och föreslås ges till asylsökande (19.3.1 ovan).*

GVN:s synpunkter

GVN ställer sig positiv till rekommendationen då denna typ av åtgärd bedöms bidra till att stärka kvinnors möjligheter att ta plats på arbetsmarknaden och ha en positiv effekt på integrationen.

Rekommendation: *Kommunerna ska säkerställa att anhöriginvandrare till andra än flyktingar, den så kallade utökade målgruppen, nås av information om rätten att delta i samhällsorientering.*

GVN:s synpunkter

GVN ställer sig positiv till rekommendationen om att fler nås av information om rätten att delta i samhällsorientering.

Rekommendation: *Huvudmännen för den kommunala vuxenutbildningen ska åläggas att dokumentera den utökade målgruppens deltagande i samhällsorienteringen.*

GVN:s synpunkter

GVN ställer sig positiv till att dokumentera deltagandet i samhällsorienteringen men vill lyfta att det finns en svårighet i att följa upp detta. Denna problematik lyfts också i utredningen. Det är oklart om det i nuläget går att ta fram statistik som visar unika individer som deltar samt vilken del av den utökade målgruppen (nyanlända, asylsökande, anhöriginvandrare etcetera) de tillhör. Rekommendationen väcker också frågor kring hur dokumentationen ska ske samt på vilket sätt och när detta ska redovisas.

Vidare innebär ett uppdrag att ta fram ett system för uppföljning en ökad administration och utökade kostnader för huvudmännen. Nämnden ser behov av att utreda frågan vidare.

Förslag: *Förtydliga jämställdhetsperspektivet i förordningen om samhällsorientering som reglerar syfte och innehåll för samhällsorientering.*

GVN:s synpunkter

GVN ser positivt på förslaget om att förtydliga jämställdhetsperspektivet och har inga övriga synpunkter att lämna.

Ansvariga

Lars Rehnberg Förvaltningschef